

Učiteljski tovariš

Štanosko politiško glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveita«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Francišanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letna 60 Din. za inosostvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list z ilustracijami. Oglaš po ceniku in dogovoru, davok posebej. Pošt. šif. rač. 11.153. Telefon 3113

ČUVAJMO JUGOSLAVIJO!

Za popolno narodno šolo

Izobrazba ni privilegij samo nekaterih slojev, marveč imajo pravico do osnovne in najpotrebnejše izobrazbe najširše plasti našega naroda. To stališče, ki naj nam bo edino merodajno, je zastopal tudi zakonodajalec, ko je prirejal zakon o narodnih šolah. Ta zakon namreč predvideva poleg štiriletno osnovne šole tudi štiriletno višjo narodno šolo.

Narodna šola je najvažnejša in tudi najpotrebnejša ustanova, ki daje narodu osnovno izobrazbo, ki pripravlja učence za vestne, verne in prave državljane, in tvori temelj vsej nadaljnji izobrazbi najširših plasti našega naroda. To načelo se sicer nečestokrat poudarja, in tudi mi vsi smo prepričani, da je temu tako. Toda v praksi se to načelo ne izvaja in v mnogočem se narodna šola zapostavlja, kar pa je očitna na škodo naroda kot celote. Ako je namen narodne šole nuditi celotnemu narodu osnovno izobrazbo, postaviti najsolidnejše temelje kulturnemu razvoju in vzgajati mladino v dobre državljane, tedaj je treba nuditi šoli vse pogoje, ki so ji potrebni, da bo mogla služiti svojemu namenu. Ako predvideva zakon osnovno in višjo narodno šolo, tedaj mora narod to tudi dobiti, ker mu je to nujno potrebno.

Vsi dobro vemo, da je le narod z večjo izobrazbo zmožen povzpeti se na višjo stopnjo kulture. Narodu je torej nujno potrebna izobrazba, potrebna čim večja izobrazba. Toda najširšim plastem našega naroda je dostopna le narodna šola. Le ta je po zakonu obvezna učilnica in izobraževalnica, ona je namenjena za vzgojo in izobraževanje celotnega našega naroda. Tudi je njen namen širiti prosveto med narodom, posredno in tudi neposredno s sodelovanjem z vsemi kulturnimi ustanovami za narodno prosvetevanje. Delokrog narodne šole je najširši, kajti ona je namenjena prav vsemu narodu, obvezna za vso šoli doraslo mladino. Nobena druga šola ne more nuditi vsemu narodu ono najnujnejšo osnovno izobrazbo kot jo nudi narodna šola.

Osnovna šola, ki traja samo štiri leta, ne more zadostiti vsem potrebam naroda po izobrazbi. V vseh državah zapadne Evrope je uvedena osemletna, v Nemčiji celo devetletna šolska obveznost. To so države storile zaradi tega, ker so uvidele, da je otroku potrebno tako dolga posejanje šole, da si pridobi vsaj on minimalno izobrazbo, ki je v današnjih časih potrebna za pravičen razvoj vsakega naroda.

Statistike našega šolstva izkazujejo, da ogromno število učencev, ki dovršijo štirirazredno osnovno šolo, ne prestopa v meščansko in srednjo šolo, a žalibož tudi ne v višjo narodno šolo. Kje je vzrok? Višjih narodnih šol imamo premalo, odnosno jih sploh nimamo.

Zakon o narodnih šolah pravi v § 7. Narodne šole so: Osnovne šole in višje narodne šole. In vendar nimamo vsega tega kar predvideva zakon, kajti primanjkuje nam naravnost velikansko število višjih narodnih šol. Te bi bile vsemu narodu dostopne in edino te bi lahko dale najširšim plastem našega naroda ono stopnjo izobrazbe, ki mu je nujno potrebna.

Tudi izvedba osemletne šolske obveznosti je mogoča edino na ta način, da vztrajamo na izvedbi šolskega zakona in zahtevamo osnivanje višjih narodnih šol povsod, kjer jih doslej še nimamo. V dravski banovini smo že pred vojno imeli izvedeno osemletno šolsko obveznost in zaradi tega smo lahko prilagodili v kolikor se je to prilagoditi dalo, naše višje organizirane šole šolskemu zakonu in jih spremenili v višje narodne šole. Toda edino dravska banovina ima izvedeno osemletno šolsko obveznost, a izvesti se mora v vsej državi, ker je to narodna potreba, ker to zahteva ugled države.

Ze od leta 1929. imamo šolski zakon in vendar se v pogledu snovanja višjih narodnih šol še ni skoraj nič ukrenilo. Ne zadostuje samo to, da so se prilagodile višje organizirane šole višjim narodnim šolam, potrebno je marveč, da se snujejo predvsem nove višje narodne šole in to tam, kjer jih doslej ni bilo. Potrebno je, da se začne z uvajanjem popolne narodne šole v vseh krajih naše države, da pridemo vsaj postopoma do osemletne šolske obveznosti. Osnovo za to nam daje zakon o narodnih šolah, a k temu so potrebni prvenstveno učni načrti. Sveda morajo učni načrti ustrezati prav vsem zahtevam narodne šole in sicer od enorazrednice do osmerazrednice.

Popolna narodna šola mora postati ideal vsega naroda. Dolžnost učiteljstva je, da se zanj zavzema, toda narodni zastopniki in vsi predstavniki države se morajo pobrigati, da bo stremeljenje učiteljstva, ki predstavlja v tem primeru nujno potrebo naroda po popolni narodni šoli, tudi realizirano. Zavedati se moramo, da nam nikakor ni v čast, ako zaostajamo po sorazmernem številu šol in po sorazmernem številu šolobiskujočih otrok celo za Madžarsko in Bolgarijo. Ta nedostatek bo odpravljen edino v primeru, da se

prične striktno izvajati šolski zakon iz l. 1929, in se osnuje potrebno število višjih narodnih šol ter uvede po vsej državi osemletna šolska obveznost, kot jo predvideva zakon.

Ako obetimo vsi nujno potrebo po popolni narodni šoli, se moramo zavedati, da se mora ta potreba naroda popularizirati, da jo moramo povsod in ob vsaki priliki poudariti, da ne smemo zamuditi nobene, niti najmanjše prilike, ki bi mogla stvari koristiti. Dejstvo je, da zaostajamo v pogledu šolstva za evropskimi narodi, in to dejstvo nas mora spodbujati k resnemu in stvarnemu prizadevanju za odpravo nedostatkov naše prosvete.

Če hočemo dvigniti kulturni nivo našega naroda, ako hočemo sodelovati pri akciji za odpravo tega nedostotka naše prosvete, ako hočemo biti pravi narodni učitelji, tedaj se moramo zavzemati za popolno narodno šolo. Zavzemati se moramo za popolno izvedbo osemletne šolske obveznosti, kot jo predvideva zakon. Ne pomagajo nam samo mniva določila posameznih zakonskih poglavij, ne zadostuje nam višja narodna šola v zakonu. Našemu narodu so potrebne učilnice in zaradi tega je naša moralna dolžnost, da povzdignemo svoj glas, da dobimo čim prej popolno narodno šolo.

— Ž.

Poklonitev učiteljstva iz dravske banovine na grobu blagopokojnega kralja Aleksandra I. Zedinitelja

Učiteljstvu dravske banovine!

Jugoslovensko učiteljsko združenje — sekcija za dravsko banovino — ekskurzijski odsek, javlja, da priredi v dneh 7., 8. in 9. decembra skupno potovanje na Topolo in Oplenac, da se pokloni svojemu blagopokojnemu Viteškemu kralju Aleksandru I. Zedinitelju. — Cena za vožnjo po železnici in z avtobusom tja in nazaj znaša 180 Din.

PROGRAM:

Odpotovali bomo iz Ljubljane 7. decembra zvečer s posebnim vlakom. Vlak se bo ustavil med potjo samo v Zidanem mostu, Brežicah in Zagrebu. Potujemo direktno do Mladencova, kamor bomo dospeli 8. decembra zjutraj. Od tu bo sledil prevoz z avtobusi do Topole. Na Oplenac, ki je oddaljen ca 10 minut, bo sledila skupna poklonitev. Popoldne se na isti način vrnemo do Mladencova in v Beograd, kamor dospemo 8. decembra zvečer. V noči od 8. na 9. decembra bomo prenočili v Beogradu. Nedelja 9. decembra je namenjena za ogled prestolice in njenih znamenitosti. Iz Beograda odpotujemo v nedeljo zvečer in bomo prispeli v Ljubljano v ponedeljek 10. decembra v jutranjih urah. (V bilog je spremenjen prvotni program, ki je bil objavljen v zadnji številki. »Učit. tovariš« in v »Jutru«.)

Kdor se bo udeležil potovanja, naj takoj pošlje 180 Din na naslov: Jugoslovensko učiteljsko združenje — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani, Francišanska ulica 6. I. — Kdor se bo poslužil položnice št. 11.153 naj napiše na srednji del besede »Oplenac«. — Obenem naj tudi sporoči, ali potrebuje prenočišče. Navede naj točno ime, priimek, poklic in naslov. Prijav brez plačila se ne bo upoštevalo. Priplašene naj ne pozabi napisati na kateri žel, postaji, zgoraj navedeni bo vstopil.

Merodajne oblasti smo naprosili za dovoljenje odsotnosti in dopusta. Čas odhoda iz posameznih postaj bo še javljen. Navodila glede cen in snajnih prenočišč bodo dobili udeleženci v vlakcu (cena ca 10 Din).

Vsak prijaviteljenec bo dobil pravočasno navodila in legitimacijo. Čas priglasitve je do 1. decembra. Vendar pa prosimo, da prijavite udeležbo takoj in ne odlašate do skrajnega termina.

VSEM UPRAVITELJSTVOM NARODNIH ŠOL IN VSEMU UČITELJSTVU DRAVSKE BANOVINE

Učiteljstvo dravske banovine bo poneslo na grob blagopokojnega vladarja na Oplenac v dneh 7., 8. in 9. decembra svečano zaoblubo vseh otrok narodnih šol v dravski banovini, 180.000 podpisov mladine narodnih šol, ki izraža svojo prisego kot poslednje naročilo Viteškega kralja, je najlepša poklonitev,

Nedeljko Divac:

Organizacija naše prosvete

(Konec)

Pravilna ocena naše prosvetne organizacije se nikakor ne more izvesti, ako se to ne primerja tudi po banovinah. Ze pri osnovnih šolah lahko opazimo, take odnose: n. pr. dravska banovina je imela 1931. leta 1.152.596 prebivalcev in 828 osnovnih šol; dravska banovina 1.555.345 prebivalcev in 707 osnovnih šol; moravska banovina z 1.453.068 prebivalcev je imela 914 osnovnih šol, na zadnjem mestu je vrbaska banovina s svojimi 1.053.544 prebivalci in samo 354 osnovnimi šolami. Iz tega se jasno vidi, da z gostoto osnovnih šol prednjači dravska banovina.

Primerjava med učenci in številom prebivalstva pokaže sorazmerno še večjo razliko. Tako je imela dravska banovina 1931. l. vsega 138.011 učencev, a vrbaska vsega 47.150 učencev, dasiravno je razlika v številu prebivalstva samo za 49.052. Računano v stotinah: dravska banovina ima na 100 prebivalcev 12 otrok v osnovni šoli, dravska 7,3, dunavska 10,3, moravska 8,2, primorska 7,5, savska 10,3, vardarska 6,9, vrbaska 4,1, zetska 7,3. Ta pregled jasno kaže, da sta v tem pogledu na najslabšem vrbaska in vardarska banovina.

Da bi bila ta stran proučevanja popolna, primerjajmo tudi meščanske in srednje šole in videli bomo, da dobimo rezultate povsem odgovarjajoče onim, ki smo jih dobili za osn. šole. Tako je imela dravska banovina iz leta 1932. skupno v meščanskih in srednjih šolah 15.074 učencev (v meščanskih 6.037, v srednjih 8.737); savska banovina 24.334 učencev (v meščanskih 7.111, v srednjih šolah 17.223); vardarska banovina 2790 učencev (v meščanskih 113, v srednjih 1677); primorska banovina 6.373 učencev (v meščanskih 2.465, v srednjih 3.908); dravska banovina 9.255 učencev (v meščanskih 1.679, v srednjih 7576); zetska banovina 6.698 učencev (v meščanskih 754, v srednjih 5.944); dunavska banovina 18.617 učencev (v meščanskih 6.031, v srednjih 12.586); moravska banovina 5538 učencev (v meščanskih 138, v srednjih 5.400); vardarska banovina 7.042 (v meščanskih 1.001, v srednjih 6.041); uprava mesta Beograda z Zemunom in Pančevom 9.735 (v meščanskih 914, v srednjih 8.821).

Računano na 1000 prebivalcev jih obiskuje v dravski banovini meščanske in srednje šole skupno 13,2, v savski 8,9, in vrbaski

2,7, v primorski 6,9, v drinski 5,9, v dunavski 7,8, v moravski 3,8, v vardarski 4,5. Ako računamo za vso državo je pri nas obiskovalo leta 1932. na 1000 prebivalcev meščanske in srednje šole 7,5 prebivalca. Ker se je sedaj število učencev nekoliko povečalo, bo sedanje stanje približno 8,5, a največ 9 na 1000 prebivalcev. Iz tega primerjalnega pregleda po banovinah se vidi, da je tudi glede tega šolstva dravska banovina na prvem mestu s svojimi 13,2 na tisoč, a najslabše stoji zopet vrbaska banovina z 2,7 na tisoč prebivalcev. Ako se ve, da je dravska banovina v vsakem pogledu najnaprednejša v naši državi, tedaj smemo s popolno gotovostjo sklepati, da je prišla do tega stanja edino s šolo. To se sklada tudi z dejstvom, da so najnaprednejši oni narodi, ki imajo največ šol in pri katerih je prosvetna organizacija najbolje izvedena.

Da bi imeli neko relativno merilo z drugimi državami, naj omenim da obiskuje v mali Estoniji srednje šole 15,3 učenca na 1000 prebivalcev, a v Bolgariji obiskuje gimnazije in gimnazije skupno približno 26 učencev na 1000 prebivalcev. Slične primerjave z večino drugih držav Evrope, bi dovedle do rezultatov, ki so za nas negativni.

Konečno je potrebno pregledati tudi proračun, ki je namenjen za našo prosveto. Pri tem moramo priznati, da bomo opazili v njem precej velike izdatke. Ako pa primerjamo te izdatke z onimi, ki jih izdajo drugi napredni narodi, tedaj bomo opazili, da potrošijo drugi narodi še več, posebno v primerjavi s proračunskimi izdatki v drugih postavkah. Tako je naš proračun za prosveto dosegel l. 1931/32. največjo višino z nekaj nad 895.000.000 Din. Za leto 1933/34. je padel na nekaj nad 786 milijonov dinarjev, kar pomenja razliko od 109.000.000 Din. To jasno kaže, da se razvoj narodne prosvete zavira in se mora prenehati z zidanjem celo onih šol, ki jih še zelo mnogo rabimo, in to so osnovne in višje narodne, kakor tudi splošne šole za izobrazbo nad 4. razredom osnovne šole. Proračuna ministrstva za notranje zadeve in pravde sta se sorazmerno mnogo bolj povečala nego proračun prosvetnega ministrstva. S primerjanjem relativne višine med tema dvema proračunoma in proračunom prosvete se lahko opazi, da sta proračuna za notranje ministrstvo in ministrstvo pravde, posebno prvi, v večini drugih držav zapadne Evrope sorazmerno manjši nego proračun prosvetnega ministrstva. Pri nas je n. pr. proračun prosvete 1,3 krat večji od proračuna ministrstva notranjih zadev, a na Danskem, kjer je izobrazba naroda zelo visoka 2,4 krat večji, a zato je v Španiji, kjer znaša nepismenost še vedno do 45%, proračun ministrstva notranjih zadev za 1,3 krat večji od proračuna za prosveto. Iz tega se da sklepati, da je varnost in dober društveni red vsebovan največ v prosveti, in da sta društveni red in morala boljše zavarovana s prosveto nego s policijo.

Pri tem razmotrivanju ne bo brez pomena, če navedem kakšno je bilo stanje v predvojni Srbiji. Leta 1912. je bilo sorazmerje med proračunom prosvetnega ministrstva tako, da je bil proračun za prosveto približno 3,9 krat večji. Radi tega ni neosnovano sklepati, da je v teh okoliščinah ležal razlog, da je mala kmetijska predvojna Srbija pokazala ono veliko življenjsko moč v času balkanske in svetovne vojne.

Celokupno to dosedanje razmotrivanje je šlo za tem, da pokaže stvarno sedanje stanje naše prosvete, da odkrije njene absolutne in relativne napake, da utrdi nje relativno moč napram prosveti mnogih drugih držav, ker brez tega se sploh ne more ustvariti pravilne sodbje o pravem stanju naše prosvete, kajti nobena stvar se ne more meriti sama s seboj. Iz teh razmišljanj in razglabljanj se lahko jasno vidi, da so se naše prosvetne ustanove sicer razmnoževale in razvijale, ampak da smo še zelo daleč od tega, da bi bilo zadostno narodnim potrebam. Največja hiba je dosedaj v tem, ker je še precejšen del naših otrok, ki obiskujejo samo štiri razrede osn. šole, kar je za današnje razmere in potrebe društvenega in zasebnega življenja skrajno nezadostno in zaostaja mnogo za onim, kar obstoja gotovo pri vseh drugih narodih Evrope.

Nadaljnja slabost naše prosvetne organizacije je izražena v tem, ker je zelo neenako razvita v posameznih delih naše države. Tako smo lahko videli, da obiskuje v dravski banovini od 100 oseb 12 osnovno šolo, a v vrbaski banovini komaj 4,2 osebe. Nekoliko manjšo, ampak vendar znatno razliko opazimo tudi po drugih banovinah. In to ni samo pri osnovnih šolah. A te razlike ne bi smele obstojati, vsaj pri osnovnih in višjih narodnih šolah, ker to šolanje mora biti izvedeno v istem obsegu v vseh delih države. Pri ostalih vrstah šol lahko obstojajo in so razlike tudi potrebne v primeru z značajem kraja, ampak le v toliko, da je skupna prosvetljenost vseh delov naše države vendarle na isti stopnji.

Naj podam še mišljenje glede nekaterih opažanj. Prvič, niti pri šolah, ki jih imamo, ni izvedena končna redakcija učnih načrtov